

А. М. Митко

РОЛЬ ІНТЕЛІГЕНЦІЇ У ДОРАДЧИХ ОРГАНАХ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ ВОЛИНИ

Актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю розкриття ролі та місця інтелігенції Волині в суспільному житті громади краю. Відновлення державної незалежності України створило умови для становлення та діяльності інтелігенції в надзвичайно складних соціальних і політичних умовах буття. На нашу думку, важливу роль у становленні демократії, формуванні національної свідомості в Україні, відновленні значення громади у вирішенні економічних, політичних, культурних, соціальних питань краю відіграють дорадчі органи публічної влади. Склад таких структур формується переважно з інтелігенції краю, це педагоги, лікарі, економісти, діячі культури та мистецтв, представники громадських організацій, політичних партій та ін. До дорадчих органів відносимо громадські організації, громадські ради, координаційні та політичні ради при органах влади та місцевого самоврядування, громадські колегії при райдержадміністраціях, вуличні, будинкові та сільські комітети та інші структури, тобто всі ті організації, що спільно беруть участь у державному будівництві, вирішенні важливих питань волинського краю.

Метою цього дослідження є показати на конкретних прикладах і фактах особливості діяльності та практичні дії інтелігенції, спрямовані на відродження і збереження національного життя в усіх його проявах, вирішення поточних питань економічної, соціальної, культурної сфери. Методи, що були використанні під час дослідження, — наукового аналізу та синтезу, спостереження та історичний метод.

Предметом дослідження є роль інтелігенції у дорадчих органах публічної влади Волині, об'єкт дослідження — громадські, координаційні, політичні ради при органах публічної влади, громадські організації та колегії, сільські, будинкові, вуличні, комітети та ін.

Важливе значення для дослідження цієї проблеми мають праці таких провідних вчених: Д. Дорошенка, Д. Донцова, В. Липинського, К. Левицького, В. Смолія, Я. Ісаєвича,

С. Кульчицького, Ю. Сливки, Ю. Макара, С. Макарчука, Г. Касьянова та ін.

Археолог М. Бандрівський зазначає: “Інтелігенція завжди існувала всупереч, а не завдяки” [1]. Історична ретроспектива багатомісячного процесу українського етногенезису засвідчує, що на всіх етапах становлення і розвитку українства особливе місце й історична роль належать Волині. Своєрідний характер культури цього краю та її носіїв, які, насамперед, забезпечили її оригінальність, єдність та цілісність у процесі історичного розвитку, схиляє до думки про регіональний характер цього явища в історії України загалом і субрегіональний — в історії Західної України зокрема [2].

В останні роки відбулися зміни у формах вираження громадських ініціатив, протестів, позицій соціальних груп з актуальних питань соціально-економічного життя регіону. Протягом останніх років “третій сектор”, як виразник інтересів інтелігенції волинського краю, відчутно не змінився. Але дедалі ширше входять у практику громадські слухання, “круглі столи”, інформаційні кампанії, натомість щоразу меншу кількість учасників збирають мітинги та віче. Такий стан речей ми пов’язуємо із збільшенням впливовості інтелігенції та переходом до більш мирних, конструктивних методів винаходу спільних рішень та подолання проблем. Варто відзначити, що “третій сектор” став менш масовим, але водночас більш професійним. Тобто виділяється група осіб зі сфери інтелігенції, які на постійній основі займаються громадською діяльністю. Відповідно, значна частина таких структур фактично припинила своє існування і лише частина є постійно активною.

Свідченням важливості дорадчих органів публічної влади є той факт, що всі рішення місцевої влади перед їх прийняттям проходять громадське обговорення. У переліку основних питань, що виносилися на обговорення дорадчих органів, є, зокрема, заходи, спрямовані на запровадження більш ефективної роботи місцевих органів виконавчої влади з громадськістю у процесі формування та реалізації державної політики; нові підходи у вирішенні питань соціально-економічного розвитку області; участь неурядових громадських об’єднань у підготовці й відзначенні в області державних свят, пам’ятних і знаменних

дат; обласні програми, що виносяться на затвердження сесії ради різних рівнів.

Консультативні, громадські та політичні ради є постійно діючими колегіальними консультативно-дорадчими органами, створеними для координації заходів, пов'язаних із забезпеченням проведення консультацій з громадськістю в реалізації державної політики та вирішенні проблем області, забезпеченні прозорості у діяльності органів публічної влади. Спочатку до цих структур входили депутати рад різних рівнів і представники політичних партій. Згодом до них увійшли громадські діячі, журналісти, науковці, краєзнавці. Таким чином, громадські ради стали представляти ширший спектр інтересів лучан. В її складі активні люди, які користуються авторитетом, мають великий досвід громадської роботи [9, с. 6]. На розгляд консультативних, громадських та політичних рад Волинської області виносяться проекти рішень, програми.

Обласною державною адміністрацією для налагодження механізмів взаємодії органів виконавчої влади з громадсько-політичними силами на обласному рівні утворено сім громадських рад. Наприклад, розглянуто проект генерального плану Луцька, проект програми відзначення 20-ї річниці створення Народного руху України за перебудову. Члени громадських рад самі ініціюють важливі питання місцевого значення, як, наприклад, ініціатива щодо створення громадського об'єднання "Лучани", планують обговорення рекламно-інформаційної сфери Луцька та інші питання, тісно співпрацюють із департаментами відповідних рад щодо пропозицій майбутніх обговорень. Аналогічні консультативно-дорадчі органи діють при головах райдержадміністрацій та міських головах (міст обласного значення). Громадська рада при луцькому міському голові була створена 21 листопада 2006 р. з метою координації заходів, пов'язаних із проведенням консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики та вирішення проблем міста, забезпечення прозорості у діяльності міської ради. Ця структура — постійно діючий колегіальний консультативно-дорадчий орган, що повинен сприяти реалізації громадянами конституційних прав, вирішенню проблем міста, забезпечувати врахування громадської думки у процесі підготовки та виконання рішень органів влади, залучати гро-

мадськість до прийняття владних рішень на місцевому рівні, забезпечувати громадський контроль за розподілом ресурсів, а також контролювати дотримання прав і свобод громадян [7]. Можемо стверджувати, що громадські ради є виразником інтересів громади міста в особі таких представників інтелігенції краю: журналістів, краєзнавців голів міських організацій, спілок товариств, братств, благодійних фондів, комітетів ветеранів, науковців, юристів, керівників молодіжних об'єднань [9, с. 6].

В половині районів зареєстровані політичні ради. Утворення таких структур цілком залежить від голів відповідних рад та адміністрацій. Метою діяльності таких структур є політичне узгодження дій, вироблення на певний час єдиної регіональної квазіпартійної ідеології. На засіданнях даних консультативно-дорадчих органів публічної влади розглядались питання, пов'язані з реконструкцією і відбудовою старого міста (історико-культурний заповідник м. Луцька), якістю надання комунальних послуг, збереженням пам'яток історії та культури на Волині, пам'ятних святинь українців за межами держави, участю у виборах до органів місцевого самоврядування, висвітленням діяльності обласних організацій політичних партій у ЗМІ, вступу України до європейських структур [8].

Голови громадських організацій, студентські лідери залучаються до участі в роботі колегіальних органів при органах виконавчої влади, зокрема студентської ради при голові ОДА, конкурсної комісії з розгляду проектів програм громадських організацій стосовно дітей, молоді, жінок та сім'ї, Громадської ради при управлінні у справах сім'ї, молоді та спорту ОДА, запрошуються на засідання колегії управління за підсумками діяльності за рік, на тематичні "круглі столи", семінари. Зокрема, щокварталу проводяться засідання Громадської ради при управлінні у справах сім'ї, молоді та спорту ОДА, на яких обговорюються питання щодо проведення масових заходів до Дня молоді, Дня студента, їх фінансування тощо. Так, напередодні Дня молоді у 2009 р. відбулась зустріч 30 молодіжних лідерів Волині з керівництвом області та міста. Молодь мала змогу озвучити свої зауваження, пропозиції та ідеї стосовно безпосередньої участі органів державної влади у процесі залучення молоді регіону до громадського руху. Лідерам молодіжних

громадських організацій області постійно надається сприяння в забезпеченні їх участі у всеукраїнських та міжнародних конференціях, семінарах, таборуваннях [10].

Станом на жовтень 2009 р. в області зареєстровано понад 300 обласних, міських та районних громадських організацій [5]. Приблизно половину з них можна визначити як громадсько-політичні, 60 % громадських організацій існують на папері, 30 % являють собою організації клубного типу, 9 % — організації соціального спрямування, які об'єднують людей, що потребують сторонньої допомоги [6]. Недоліком громадських організацій є те, що їхня діяльність має фрагментарний, сьогоднішній характер без визначення довготривалих стратегічних завдань. Ці структури взаємодіють з владними органами обласного та місцевого рівнів. Недоліком діяльності громадських організацій, на нашу думку, є недотримання практики постійного координування своєї діяльності з іншими громадськими організаціями, політичними партіями, державними органами. Це значною мірою пов'язано й з слабким усвідомленням своєї ролі в суспільстві.

Молода волинська інтелігенція об'єднується у свої організації, що найширше дозволяють їй виразити свої інтереси. Серед таких організацій варто відзначити декілька згуртованих об'єднань, зокрема Волинську станицю НСОУ “Пласт”, об'єднання “Альтернатива”, Національний альянс, Асоціацію молодих реформаторів (АМоРе), Молодіжну раду Луцька. Активно працюють ВОГО “Імпульс”, ВОМО “Українська молодь — Христові!”. Туризмом та екологічними питаннями займаються ВМО “Хорс”, туристичне об'єднання “Друїди”, туристичний клуб “Ми” [10].

До складу громадських колегій увійшли представники громадських та релігійних організацій, певною мірою представлені політичні партії. Принцип формування цих структур визначався популярністю її лідера, досвідом спілкування керівника організації із представниками публічної влади в області. На засіданнях обговорюються проблеми, серед яких здебільшого питання покращення соціального сектора життя, не виносяться питання строкового програмного значення. Основною причиною цього є: відсутність досвіду громадської діяльності у волинян, що пов'язано з тривалим перебуванням під радянською владою.

Сільські комітети існують лише в декількох районах області. За опитуванням Інституту аналізу державної та регіональної політики в області фактів самостійної ініціативи сільських комітетів не зафіксовано. Тема сільських комітетів не представлена в місцевих ЗМІ. У Волинській області зареєстровані вуличні та домові комітети. Домові комітети є у незначній кількості, функціонують лише в містах обласного підпорядкування: Луцьку, Ковелі, Нововолинську, Володимирі-Волинському. Ці органи самоорганізації громадян є результатом ініціативи громадян, що проживають у нових, сучасних будинках. Діяльність цих структур не виходить за межі їх помешкань. З будь-якими господарськими, гуманітарними ініціативами до органів місцевої влади вони не звертались: фактично ці організації могли б бути альтернативою ЖЕКам [6].

Як свідчення зростання ролі інтелігенції краю в березні 2008 р. відбувся Форум інтелігенції Волині. Учасниками форуму стали понад 300 осіб — освітяни, науковці, діячі культури і мистецтва, представники творчої інтелігенції та духовенства, голови міської й обласної влад, книговидавці, громадські діячі, учасники УПА та ін. [3, с. 5]. Місцева інтелігенція переконана: економічні і політичні негаразди, навіть за умови жорсткого тиску і конкуренції з боку інших країн, відійдуть лише за умови збереження моральних устоїв нації, підкріплених Законом. Автор Концепції гуманітарного розвитку академік М. Жулинський зазначив: “Не політики мають визначати, яким шляхом іти державі, а інтелігенція. І наша мета — зробити так, щоб ці голоси з областей були визначальними в державній політиці України”. Вихід зі складного економічного та політичного становища в країні волинська інтелігенція вбачає у розробці Національної програми морального виховання, котра ґрунтувалася б на християнській моралі та національній ідеї, удосконаленні українського національного інформаційного простору, створенні нової програми для шкільних підручників, забезпеченні національної спрямованості освіти, відродженні інституту сім’ї [4].

На основі вищезазначеного можемо зробити такі висновки: по-перше, вплив дорадчих органів публічної влади Волині на рішення органів місцевої влади є незначним, оскільки відсутні давні традиції формування характеру та змісту місцевої полі-

тики за участю інтелігенції. По-друге, в області бракує теоретичних та практичних знань та лідерів, налаштованих на посилення впливу інтелігенції в процесах організації суспільного життя в регіоні. По-третє, офіційні владні структури виявляють зростання інтересу до активізації громадськості, залучення інтелігенції до економічних, політичних, культурних питань краю. По-четверте, причиною низької участі інтелігенції краю через дорадчі органи публічної влади, на нашу думку, є відсутність досвіду поділу владних (суспільно-організаційних) повноважень між офіційними та громадськими структурами, жорсткий принцип централізму, яким нормативно керується публічна влада в державі та її регіонах.

Джерела та література

1. Коваль Я. Інтелігенція: спроба діалогу / Ярина Коваль // Львівська газета. — 2008. — № 36 (344). — 14 бер. — С. 5.
2. Марківська Л. Українська інтелігенція Волині між двома світовими війнами : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. істор. наук : спец. 07.00.01 “Історія України” / Людмила Марківська. — Чернівці, 2003. — 20 с.
3. Мислива-Бунько І. Інтелігенція за відродження гуманітарної сфери країни / Івана Мислива-Бунько // Наш університет. — 2008. — 3 (24). — 20 бер. — С. 5.
4. Одарченко В. Як повернути українцям духовність і мораль, вирішували на форумах інтелігенції Рівненщини та Волині [Електронний ресурс] / Валентина Одарченко // Радіо свобода. — 2008. — 12 бер. — Режим доступу <http://www.radiosvoboda.org>.
5. Офіційний сайт Головного управління юстиції у Волинській області [Електронний ресурс]. — Режим доступу <http://just.volyn.net>.
6. Пенько В. Л. Вплив громадськості Волині на рішення органів місцевої влади [Електронний ресурс] / В. Л. Пенько. — Проект Фонду “Європа ХХІ”. — Режим доступу <http://www.ucipr.kiev.ua>.
7. Положення про Громадську раду при луцькому міському голові від 21.11.2006 № 923.
8. Положення про Координаційну раду при голові Волинської обласної ради від 26.11.1998 № 1.
9. Світліковський М. Ініціативи громадської ради / Михайло Світліковський // Луцький замок. — 2009. — № 45 (720). — 5 лист. — С. 6.
10. Шелеп М. Проект “Україна: рік після виборів” // М. Шелеп, М. Наход. — Луцьк : Центр Політичного аналізу та виборчого консалтингу, 2006. — 103 с.

Анотації

Мытко А. М. Роль интеллигенции в консультативных органах публичной власти Волыни.

В статье идет речь о значении и роли интеллигенции Волынской области в консультативных органах публичной власти, степени их влияния на решение вопросов экономического, социального, политического, культурного развития края. Рассмотрен состав таких консультативных органов власти как Общественный совет при мэре Луцка, Координационный совет при голове Волынской облгосадминистрации; консультативные, общественные политические советы и комитеты при органах власти и местного самоуправления.

Mytko A. M. The role of intelligentsia of the Volhyn area in the deliberative bodies of public.

The article is about a value and role of intelligentsia of the Volhyn area in the deliberative bodies of public power, degree of their influence on the decision of questions of economic, social, political, cultural development. Composition of such deliberative bodies of power is considered as Public advice at the Lutsk city chairman, Coordinating advice at the Volhyn regional state administration chairman; consultation, public political advices and committees are at the organs of power and local self-government.

В. М. Осипов

ЛЮДСЬКІ ВТРАТИ ПІД ЧАС ГОЛОДОМОРУ 1932–1933 РОКІВ В УКРАЇНІ

Голодомор 1932–1933 рр. займає в історії нашого народу особливе місце. По-перше, кількістю своїх незчислених жертв. По-друге, тема голодомору була закритою для нашого народу протягом усіх років радянської влади.

Мільйони селян, дорослих і дітей, померли в ті страшні роки від рукотворного голодомору. Відходять у небуття очевидці голоду, а відтак згасає і народна пам'ять про жахливий злочин [1, с. 19].

Соціально-демографічні та морально-психологічні наслідки голоду 1932–1933 років актуальні й до сьогодні. Тоді на довгі десятиліття було підірвано матеріальну базу українського села, зруйновано його виробничу та товарну інфраструктуру, фізично знищено підприємницькі та ініціативні елементи, злякано цілі покоління українців, причому не лише селян, зля-